

УДК 378.1

Тетяна КИР'ЯН,
кандидат педагогічних наук, доцент,
Черкаська медична академія, м. Черкаси

РЕФОРМУВАННЯ ВИЩОЇ МЕДИЧНОЇ ШКОЛИ ТА ВИЗНАЧЕННЯ ОСНОВНИХ НАПРЯМІВ ВИХОВАННЯ МАЙБУТНІХ МЕДСЕСТЕР У КІНЦІ ХХ – НА ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ

Статтю присвячено процесу реформування вищої медичної школи, з'ясуванню основних напрямів виховання майбутніх медичних сестер у вищих медичних закладах I–II рівнів акредитації на межі ХХ–ХХІ століть. Зокрема розглядаються форми та методи національно-патріотичного, морального, етичного та правового виховання студентської молоді у вищих медичних закладах сучасної України. Показано, що новий зміст виховання відповідає основним принципам перебудови вищої освіти України зазначеного періоду, постає одним із важливих аспектів реформування вищої школи.

Ключові слова: реформування вищої школи, освітньо-кваліфікаційні рівні, вищі навчальні медичні заклади, виховання, майбутні медсестри.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Основні якісні зміни в галузі національної вищої освіти відбуваються в Україні в останні двадцять п'ять років. На них впливає процес формування єдиного світового освітнього простору, що складається з вироблення єдиних стандартних вимог до підготовки майбутніх фахівців, самоідентифікації систем вищої школи в кожній країні світу, з узгоджен-

© Кир'ян Т.

ня національної, регіональної та місцевої специфіки у функціонуванні вищих навчальних закладів держав світу загалом і Євросоюзу зокрема. На період кінця ХХ – початку ХХІ століття припадає також і процес докорінних змін у системі підготовки майбутніх фахівців у вищих навчальних закладах України, пов'язаних насамперед з набуттям Українською державою статусу самостійної й незалежної країни та входженням в європейський освітній простір, прагненням до європейських освітніх стандартів і прийняттям та реалізацією ідей Болонської декларації. Зміни торкнулися усіх сфер суспільно-економічного й культурного життя України, залучаючи й систему охорони здоров'я, яка повинна розбудувати власну структуру, визначити функції відповідно до сучасних запитів суспільства, базуючись на кращому досвіді минулого й нових науково обґрунтованих засадах. Кількісні та якісні перетворення вищої освіти в Україні вимагають збільшення кількості вищих навчальних закладів, їх реорганізації й відкриття нових, розширення кількісного складу студентів, розроблення нових навчальних планів і програм, зміни форм організації навчального процесу у ВНЗ, збільшення обсягу наукових студентських досліджень, розвитку демократії, автономії, академічної свободи, гуманізації, гуманітаризації та професіоналізації вищої освіти, модернізації змісту, реструктурування напрямів підготовки майбутніх фахівців і спеціальностей.

Реформування потребувала й сестринська справа в Україні під кутом зору методологічного підходу, насамперед це стосується визначення самого поняття як складника системи охорони здоров'я та професійної підготовки медичних сестер у навчальних закладах України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано вирішення даної проблеми та на які опирається автор. Проблеми підготовки медичних сестер присвячено праці В. Лісового, В. Капустник, Л. Ольховського [1], О. Кравченко [2], М. Шегедин [3]. Питання морально-етичного виховання порушено в публікаціях Т. Недоводеєвої [4; 5]. Особливості патріотичного виховання студентської молоді розкрито в посібниках В. Лісового [1], Н. Мудрик, М. Шегедин [3] та інших.

Метою статті є розкриття особливостей реформування вищої медичної школи та провідних напрямів виховання майбутніх медичних сестер у процесі навчання у вищих медичних навчальних закладах I–II рівнів акредитації на межі XX–XXI ст.

Виклад основного матеріалу дослідження. Підготовка медичних сестер в Україні здійснювалася за радянських часів у медичних училищах, після завершення яких їх випускники отримували дипломи за рівнем “Молодший спеціаліст”. З прийняттям Закону України “Про вищу освіту” (2002), в якому визначено освітньо-кваліфікаційні рівні підготовки фахівців (молодший спеціаліст, бакалавр, спеціаліст, магістр) медичних сестер мають готувати вищі навчальні заклади як I рівня акредитації (училища), так і II рівня акредитації (коледжі). Випускники медичних училищ отримують неповну вищу освіту з дипломом молодшого спеціаліста, випускники медичних коледжів здобувають базову вищу освіту за освітньо-кваліфікаційним рівнем підготовки “Бакалавр” [6].

Закон України “Про вищу освіту” (нова редакція, 2014) вносить корективи до набору студентів і здобуття освітньо-кваліфікаційних рівнів вищої професійної освіти, особливо це стосується ВНЗ I–II рівнів акредитації. Якщо до 2014 року набір студентів до училищ і коледжів здійснювався на базі неповної середньої освіти (9 класів) та повної середньої освіти (11 класів), то сьогодні підготовка молодших спеціалістів буде відбуватися лише на базі отримання повної середньої освіти, а навчання у вищій школі за певним освітньо-кваліфікаційним рівнем і відповідними навчальними програмами стане підставою для присудження відповідного ступеня і кваліфікації (молодший спеціаліст, бакалавр, магістр, доктор філософії, доктор наук) [7].

У зв’язку з реформуванням вищої школи в Україні реалізується й концепція безперервної медичної освіти, що ґрунтується на принципах систематичності, наступності й взаємозв’язку між профорієнтаційною доуніверситетською роботою, навчанням у вищих медичних закладах, післядипломною самоосвітою, підвищенням кваліфікації медичних працівників та їх перекваліфікацією. Втілення в професійне життя ідеї безперервного навчання вимагає створення єдиної цілісної

системи підготовки майбутніх медичних працівників у навчальних медичних закладах.

Як зазначено в законах України “Про вищу освіту” (2002) та “Про вищу освіту” (2014), І рівень медичної освіти – підготовка молодших спеціалістів – здійснюється на базі повної загальноосвітньої середньої освіти протягом двох років у медичних училищах (коледжах), після завершення навчання в яких випускникам присвоюється кваліфікація “Медична сестра”. Медичні коледжі й інститути мають право також готувати молодших спеціалістів на факультетах підготовки помічника лікаря упродовж 4 років після отримання повної середньої освіти та 2 років на базі завершеного навчання в медичних училищах, після чого випускникам присвоюється кваліфікація “Помічник лікаря”. Молодші спеціалісти отримують право на конкурсній основі та рейтингу продовжити навчання на 2-му й відповідно 3-му курсах медінституту.

Отже, підготовкою молодших медичних спеціалістів, зокрема медсестер, опікується медична галузь, що отримала назву “Медсестринство”, або “Медсестринська справа”. У результаті аналізу стану медсестринства в багатьох країнах Європи й світу, змісту підготовки майбутніх медичних фахівців та системи виховання студентської молоді в медичних ВНЗ відбулося переосмислення дисципліни “Медсестринська справа”.

За визначенням М. Шегедин, Н. Мудрик, сестринська справа, або медсестринство – це галузь медичної науки про потенційні й існуючі проблеми в індивідуальному та громадському житті, які формуються під впливом зовнішніх чинників, і шляхи їх розв’язання медичними сестрами в межах своєї компетенції в системі охорони здоров’я [3, с. 307].

На реформування процесу підготовки медичних сестер в Україні мали вплив Единбурзька декларація (Шотландія, 1988 р.), рішення Всесвітнього саміту з медичної освіти (1993 р.), Лісабонська конвенція (1997 р.), Болонська декларація (Берген, Норвегія, 2005 р.). Розвиток сучасної медичної освіти спрямовано на підготовку висококваліфікованих медсестер і лікарів, які мають відповідати високому рівню розвитку медичної науки й запитам українського суспільства. Науковці

виділяють низку тенденцій розвитку медичної освіти у світі, що полягають у інтернаціоналізації, глобалізації, застосуванні інформаційно-комунікаційних технологій, стандартизації. Водночас залишається актуальним питання виховання студентської молоді, яка навчається в медичних ВНЗ.

У 90-х роках формується філософія сестринської справи як важливий складник філософії, як система поглядів на відносини між медичною сестрою, пацієнтом, суспільством і навколишнім середовищем. Вона заснована на загальнолюдських принципах етики і моралі [1, с. 29].

Відповідно до міжнародних стандартів філософія сестринської справи, ґрунтуючись на чотирьох основних поняттях (пацієнт, сестринська справа, навколишнє середовище, здоров'я), тісно пов'язана з етичними обов'язками медсестри, етичними здобутками, що визначають мету професійної діяльності медичної сестри, серед яких є: 1) професіоналізм; 2) здоров'я; 3) незалежність; 4) безпечне навколишнє середовище; 5) людська гідність; 6) турбота [Там само].

Під новим кутом зору філософія сестринської справи переосмислила поняття “професіоналізм” і визначає його як добросовісність, що становить особистісні якості кваліфікованої медичної сестри, зокрема її глибинні знання, стійкі вміння, милосердя, співчуття, співпереживання, терпіння (толерантність), цілеспрямованість.

Міністерством охорони здоров'я України було розроблено Етичний кодекс медичної сестри (проект) як стандарт поведінки, у якому впорядковано морально-етичні норми в охороні здоров'я населення. У документі зазначається, що в діяльності медичної сестри органічно мають поєднатися високий професіоналізм, гуманність, милосердя, глибоке розуміння громадського значення своєї роботи, комплексний усебічний догляд за пацієнтом, полегшення його страждань, відновлення й реабілітація, сприяння зміцненню здоров'я пацієнта, готовність віддати себе обраному фаху. Етичний кодекс висвітлює моральний рівень медичної сестри, її світогляд. У статті 5 Кодексу наголошується на тому, що у своїй професійній діяльності та поведінці медична сестра має бути взірцем високої культури, ввічливості, скромності та

акуратності. Підготовлений проект національного Етичного кодексу медичної сестри перегукується з Міжнародним кодексом медичної сестри, прийнятим 5-ю Генеральною Всесвітньою Медичною асоціацією (Лондон, Великобританія, жовтень 1949 р.), доповнений 22-ю Всесвітньою Медичною асамблеєю (Сідней, Австралія, серпень 1968 р.), 35-ю Всесвітньою Медичною Асамблеєю (Венеція, жовтень 1983 р.) й лікарською клятвою Гіппократа.

Проведений аналіз міжнародного досвіду та основних напрямів реформування національної вищої медичної освіти й системи охорони здоров'я дав змогу М. Шегедину, Н. Мудрику стверджувати, що відбувається зближення вітчизняного медсестринства й міжнародних стандартів, поєднання українських традицій у сестринській справі з європейським і світовим досвідом [3, с. 306].

У кінці 90-х років ХХ ст. – на початку ХХІ ст. одним із стратегічних напрямів реформування медичної освіти було визнано компетентнісний підхід, основними компонентами якого стали “компетенції” і “компетентності”, серед яких для формування майбутніх фахівців важливою є “професійна компетентність”. Як зазначають дослідники Т. Браже, С. Гончаренко, І. Зязюн, А. Маркова, професійна компетентність фахівців, які ведуть професійну діяльність у системі “людина – людина”, визначається не лише базовими знаннями та вміннями, а й ціннісними орієнтаціями фахівця, мотивами його діяльності, усвідомленням себе в навколишньому середовищі, стилем поведінки, загальною культурою, здатністю до розвитку свого творчого потенціалу [8, с. 14; 2].

Професійну компетентність медичної сестри розглядають як сукупність професійних знань, умінь і навичок, професійно-особистісних якостей фахівця, що визначають внутрішню готовність здійснювати професійну діяльність на основі кваліфікаційних вимог і морально-етичних норм [2, с. 220].

Аналізуючи особливості виховання майбутніх медсестер у вищих навчальних закладах України, вважаємо за необхідне підкреслити, що компетентнісний підхід не може повністю реалізуватися без культурологічного. Культурологічний підхід уможливорює розгляда-

ти професійну підготовку майбутніх медичних сестер як сукупність культурних складників у контексті широкого культурного підґрунтя соціуму з урахуванням культурної ситуації, що склалася в певний історичний час.

Втілити в життя ідеї компетентнісного й культурологічного підходу покликана медична етика як вид професійної етики, що формує принципи регулювання взаємостосунків і норм поведінки медичних сестер. Основними цінностями медсестринської етики є милосердя, гуманність, любов і турбота, співчуття, доброзичливість, працьовитість, чемність.

Водночас, починаючи з 90-х років ХХ ст., у навчально-виховний процес вищих навчальних закладів широко впроваджується аксіологічний підхід. Аксіологічний підхід спрямований на формування професійної етики майбутніх медсестер і передбачає гуманістичну орієнтацію освіти, що ґрунтується на набутті соціокультурного досвіду. Відповідно до аксіологічного підходу людина розглядається як найвища цінність суспільства. З позицій цього підходу медична сестра – це особистість, яка розвивається через оволодіння медичною культурою, медсестринською етикою як системою цінностей.

Дослідниця Т. Недоводеєва, погоджуючись з В. Анісимовим, М. Безруковим, М. Ганієвим, О. Казановою, Г. Солодовою, виділяє такі характеристики соціально-професійної групи медичних сестер, що сприяють вияву найважливішої ознаки медичної етики милосердя, – гендерна, соціально-рольова та інтерактивна [4].

Гендерна характеристика полягає в тому, що професія медсестри традиційно характеризується абсолютною перевагою таких жіночих якостей, які мають схильність виявляти милосердя до дітей, літніх людей, хворих.

Соціально-рольова – ґрунтується на особистісних якостях медичної сестри і на вивченні досвіду роботи лікувально-профілактичних закладів.

Інтерактивна характеристика пов'язана з діяльністю з надання допомоги різновіковим групам пацієнтів, пацієнтам з різним соціаль-

ним статусом і багатоаспектним характером взаємостосунків у системі “медсестра – лікар”, “медсестра – пацієнт” [Там само].

Оскільки навчально-виховний процес у вищому навчальному закладі є двостороннім – навчання й виховання майбутніх фахівців, нам варто розглянути якісні зміни й у системі виховання студентів, які здобувають ступінь молодших спеціалістів у вищій медичній школі. У педагогіці прийнято вважати, що процес виховання – це система виховних заходів, що спрямовані на формування всебічно розвиненої й гармонійної особистості студента [9, с.171].

Кожний вищий навчальний заклад (коледж, інститут, академія, університет) керується в організації й проведенні виховних заходів Національною доктриною розвитку освіти в Україні, концепцією виховання студентської молоді в розробленні власної програми виховання майбутніх фахівців вищого медичного навчального закладу, у якій чітко визначено загальну мету та конкретні цілі виховання студентів. Серед виховних завдань окреслено національні й загальнолюдські, індивідуальні, перспективні та рольові цілі виховання [Там само, с. 172].

Серед перерахованих груп виховних цілей важливими є ті, що передбачають формування поваги до Конституції України, законодавчої бази держави, державної символіки, національної свідомості, любові до свого краю, рідної землі, українського народу, готовності й бажання особистості працювати на благо України, дотримання принципів вселюдської моралі, утвердження національних звичаїв і традицій, узгодження їх з національними цінностями інших народів світу.

Процес виховання студентів у медичних ВНЗ ґрунтується на дотриманні таких принципів виховання, як народності, природовідповідності, гуманізації, демократизації, етнізації, культуровідповідності, безперервності й наступності виховання, єдності свідомості й поведінки, професійної спрямованості, диференціації та індивідуалізації тощо.

На основі вищезазначених принципів виховання у вищих медичних закладах здійснюється за певними напрямками: національно-патріотичне, моральне, трудове, економічне, правове, екологічне, антинаркотичне, естетичне, етичне, фізичне, гендерне виховання. Деталь-

ніше зупинимося на особливостях морального й етичного виховання майбутніх медсестер у вищих медичних закладах, зокрема на формуванні такого важливого для майбутньої професійної діяльності почуття, як милосердя, що складає основу медичної етики й гендерної, соціальної та інтерактивної характеристики медсестри, про що говорилося вище.

Варто повернутися до визначення категорії “милосердя”. На думку Т. Недоводеевої, милосердя медсестри трактується як готовність до відкритого діалогу з суб’єктом, який потребує медичної допомоги: це поєднання співпереживання, співчуття, співстраждання до хворого; моральних уявлень про любов до людей; добро, необхідність пробачення, терплячість, турбота про ближнього, надання реальної допомоги, прагнення діяти адекватно до своїх професійних знань і особистих почуттів [5].

Виховання милосердя в майбутніх медичних сестер у Черкаській медичній академії розглядають як процес духовно-ціннісних орієнтацій, що передбачає організацію соціального досвіду взаємодії з суб’єктом, що потребує сестринського догляду, професійних дій. Виховання милосердя здійснюється у ході засвоєння як теоретичного матеріалу з професійно-орієнтованих дисциплін, так і у позааудиторній роботі, під час проходження практики у стаціонарних лікувальних закладах. Саме тут майбутні медичні сестри мають унікальну можливість, безпосередньо спілкуючись з пацієнтами, виявляти милосердя, відволікати хворих від фізичного болю, сприймати свою діяльність як духовно-моральне служіння, життєве призначення робити добро людям. Готують до такої професійної діяльності студентів спецтренінги з професійно-орієнтованих предметів, у центрі яких перебуває ситуаційне завдання, що будується на фіксації визначених об’єктів і суб’єктів (лікар, медсестра, пацієнт (пацієнти); стосунки, що складаються між ними; сукупність дій (операцій) у компетенції медсестри. Водночас кожне ситуаційне завдання залучає різні варіанти вияву майбутніми медсестрами милосердя вербальними способами (будь ласка, не хвилюйтеся, хвилинку зачекайте, не бійтеся, це не так страшно, потерпіть

секунду, все вже закінчилося, будьте здорові, це так просто, ми з цим впоралися, ви це змогли тощо).

Організація навчально-виховного процесу в медичному закладі, його зміст, методика проведення занять мають свою специфіку, зорієнтовану на розвиток соціально активної особистості майбутньої медсестри. Така орієнтація на формування висококваліфікованої медичної сестри, здібної виявляти милосердя, дає змогу також реалізувати особистісно зорієнтований підхід через безпосередню участь студентів у ділових іграх під час проведення тренінгів, оскільки основний зміст ділових ігор будується на імітації реальних або умовних професійних ситуацій, програвання яких уможливорює майбутнім медичним сестрам через активну взаємодію приймати рішення, набувати конкретні знання, виробляти практичні вміння й досвід соціального спілкування та вияву милосердя.

Соціально-економічним дисциплінам належить важливе місце в системі вищої освіти, адже вона покликана готувати фахівця не лише з глибокими спеціальними знаннями, а і як громадянина з високим інтелектуальним потенціалом, громадянськими та національно-політичними переконаннями. Проблема формування медичної сестри як особистості завжди була і залишається однією із основних у навчальному процесі. Як майбутні фахівці студенти медичного навчального закладу потребують міцних знань, що допоможе їм уміло орієнтуватися в житті, виробити свою активну життєву позицію, а найголовніше – допоможе глибше пізнати людей, краще розуміти своїх пацієнтів, знаходити оптимальні рішення в лікувальному процесі пацієнта. Саме на це і спрямований навчальний і виховний процес, професійна діяльність викладачів соціально-економічних дисциплін.

Одним із головних завдань вищої школи на сучасному етапі має стати формування національної духовної еліти. Дисципліни соціально-економічного циклу відіграють у цьому процесі основну роль, оскільки вони передбачають вивчення та осмислення студентами вітчизняної історії, національної самосвідомості, сприяють становленню загальної культури особистості та її соціальної активності.

Вихованню майбутніх медсестер із громадянськими та національно-політичними переконаннями покликаний насамперед курс “Історія України”.

Історія України допомагає зрозуміти виникнення проблем у сфері охорони здоров'я. На заняттях викладачі акцентують увагу на фактах, пов'язаних з історією медичної та практичної медицини України. Наприклад, інфекційні захворювання, які супроводжували війни та створювали значний вплив на хід військових дій, адже кількість померлих від інфекцій була іноді значно більшою, ніж убитих у боях. Так, досить значним наслідком німецько-фашистської окупації України під час Другої світової війни був значний сплеск епідемій паразитарних тифів та дитячих інфекцій. Саме в цій тематиці викладачі присвячують курс “Історія України”, поєднуючи його з такими професійно-орієнтованими предметами, як “Інфекційні хвороби”, “Епідеміологія”, “Гігієна”.

Чільне місце у процесі формування всебічно розвиненої особистості посідають соціологічні, політологічні та філософські знання. Студенти вивчають сутність соціальних процесів, механізми та закономірності їх розгортання, розвиток світової та вітчизняної політичної думки, сутність політичної влади, діяльність суб'єктів політики, провідні ідеї часу, досягнення та спрямованість філософської думки кожної доби. Ці предмети сприяють вихованню національної самосвідомості, соціальної активності, політичної культури молоді.

У сучасних умовах розбудови правової системи України, що базується на зміцненні гарантій прав людини і громадянина, важливим є піднесення на належний рівень правосвідомості і правової культури населення України. Важливе значення в реалізації цього процесу належить правовому вихованню і правовій освіті майбутніх фахівців у галузі медицини. Без глибоких знань прав, свобод і законних інтересів людини і громадянина, чинного законодавства кожним членом нашого суспільства стає неможливою розбудова української правової держави. Підвищення рівня правових знань молоді, її правосвідомості і правової культури може відбуватися лише за умови повсякденного, професійно організованого правового виховання, яке проводилося б з використанням усіх його форм.

Висококваліфікована медична сестра повинна мати не тільки чисті руки, а й чисту совість у належному виконанні професійного обов'язку. Клятва Гіппократа – своєрідний кодекс честі для медичного працівника, недотримання якого може призвести до кримінальної відповідальності. Тому студенти повинні орієнтуватися у нормах кримінального права, знати тлумачення всіх злочинів у сфері охорони здоров'я, оскільки незнання закону не звільняє від відповідальності.

Критеріями ефективності правового виховання майбутніх медсестер є глибина та міцність правових знань, повага до права та його верховенства, переконаність і впевненість у значущості й справедливості норм права, інтерес до їх вивчення, непримиренність до правопорушень, свідоме дотримання законів держави і норм співжиття.

Правовому вихованню студентів Черкаської медичної академії приділяється значна увага й у позааудиторній роботі. Ефективними формами роботи зі студентами в академічних групах з питань правового виховання є:

бесіди (“Я – громадянин України”, “Права і обов'язки громадян України”, “Права і обов'язки студентів Черкаської медичної академії”, “Закон і право”, “Чи знаєш ти закон?”, “Дорога у безодню”, “У країні карного розшуку”, “Профілактика правопорушень та злочинів” й ін.);

правові інформації (ознайомлення студентів із текстами законодавчих актів, матеріалами газет і журналів, буклетів-пам'яток);

виховні години (“Кара і злочин”, “Право, мораль та поліція”, “Правова культура студентів”, “Профілактика правопорушень серед студентської молоді”, “Правопорушення та юридична відповідальність”, “Протидія торгівлі людьми”, “Права затриманого підлітка”, “Кримінальна відповідальність неповнолітніх” та ін.);

зустрічі з працівниками правової сфери діяльності;

вечори запитань і відповідей.

У Черкаській медичній академії регулярно проводяться заходи в рамках Всеукраїнського тижня права, до якого залучено роботу лекторської групи з підготовленими виступами на тему “Права громадян України”, Турнір правознавців, виставку малюнків і фотомалюнків, відеолекторій, роботу юридичної клініки. Організаторами цих захо-

дів виступають члени постійно діючого клубу “Закон”, метою якого є формування в майбутніх медсестер високої правової культури, поширення правових знань, виховання поваги до законів і правил людського співжиття, свідомого ставлення до прав і обов’язків громадян України. Пріоритетними завданнями клубу є вироблення у студентів умінь і навичок поведінки відповідно до правових норм, підвищення юридичної обізнаності майбутніх медсестер, інформування з актуальних питань права та законодавства в охороні здоров’я.

Висновки. Отже, на межі ХХ–ХХІ ст. відбувається реформування вищої медичної школи, введення освітньо-кваліфікаційних рівнів і ступенів освіти. Ці процеси впливають на організацію і проведення виховної роботи зі студентами, тому виховання майбутніх медсестер набуває надзвичайного значення. Воно здійснюється як під час проведення навчальних занять медичної практики, так і в позааудиторній роботі. Основними його напрямками було і залишається національно-патріотичне, моральне, етичне та правове виховання студентської молоді у вищих медичних навчальних закладах I–II рівнів акредитації.

Перспективи подальших розвідок у даному напрямі. У статті було виділено основні принципи й напрями виховання майбутніх медсестер. Можна стверджувати, що розвиток особистості майбутньої медсестри потребує застосування різнобічних засобів педагогічного впливу. Тому конкретизація означених загальних принципів і напрямів виховання потребує подальших досліджень.

Список використаної літератури

1. Лісовий В. М. Основи сестринства : навчальне видання / В. М. Лісовий, Л. П. Ольховська, В. А. Капустник. – К. : ВСВ “Медицина”, 2010. – 558 с.
2. Кравченко О. Формування професійної етики майбутніх медичних сестер у навчально-виховному процесі медичного коледжу: методологічні підходи / О. Кравченко // Педагогіка вищої та середньої школи. – 2013. – Вип. 38. – С. 218–221.
3. Шегедин М. Б. Історія медицини та медсестринства / М. Б. Шегедин, Н. О. Мудрик. – Тернопіль : Укрмедкнига, 2003. – 328 с.

4. Недоводеєва Т. А. Социально-педагогические условия воспитания милосердия у будущих медицинских сестер / Т. А. Недоводеєва. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.superinf.ru/view_helpstud.php?id=948
5. Недоводеєва Т. А. Воспитание милосердия у студентов медицинского училища : дисс. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Т. А. Недоводеєва. – Кострома, 2006. – 253 с.
6. Закон України “Про вищу освіту” // Законодавство України про освіту : збірник законів. – К. : Парламентське вид-во, 2002.
7. Закон України “Про вищу освіту” (2014). [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
8. Гончаренко С. У. Український педагогічний енциклопедичний словник / С. У. Гончаренко. – Рівне : Волинські обереги, 2011. – 550 с.
9. Максименко С. Д. Педагогіка вищої медичної освіти : підручник / С. Д. Максименко, М. М. Філоненко. – К. : Центр навчальної літератури, 2014. – 288 с.

Рецензент – доктор педагогічних наук, професор Остапенко Н. М.

Стаття надійшла до редакції 3.11.2016.

Кириян Т. Реформирование высшей медицинской школы и определение основных направлений воспитания будущих медсестёр в конце XX – начале XXI века

Статья посвящена процессу реформирования высшей медицинской школы, выяснению основных направлений воспитания будущих медицинских сестер в высших медицинских заведениях I–II уровней аккредитации на рубеже XX–XXI веков. В частности рассматриваются формы и методы национально-патриотического, нравственного, этического и правового воспитания студенческой молодежи в высших медицинских заведениях современной Украины. Показано, что новое содержание воспитания соответствует основным принципам перестройки высшего образования Украины указанного периода, представит одним из важных аспектов реформирования высшей школы.

Ключевые слова: реформирование высшей школы, образовательного-квалификационные уровни, учебные медицинские заведения, воспитание, будущие медсестры.

Kyryan T. **The reform of higher medical education and determination of the main directions of future nurses upbringing in the end of XX – beginning of XXI century**

The article is devoted to the process of reforming of the higher medical schools, and determines the main directions of the future nurses upbringing in higher medical establishments of I–II levels of accreditation at the turn of XX–XXI centuries. In particular the forms and methods of national-Patriotic, moral, ethical and legal education of students in higher medical establishments of modern Ukraine are analyzed. It is shown that the new content of upbringing corresponds to the main principles of restructuring higher education in Ukraine within the discussed period, and is one of the important aspects of reform of higher education. Each higher education institution (college, institute, academy, university) is guided in organizing and conducting educational activities by the National doctrine of education in Ukraine, concept of students upbringing in developing their own programmes for the formation of future professionals of higher medical educational institutions, which clearly sets out the overall aim and specific objectives of students upbringing. Among these objectives there are national and universal, individual, perspective and role-playing purposes of upbringing process. The process of students upbringing in medical educational establishments is based on compliance with the principles of the people orientation, the naturalness, humanization, democratization, ethnicity, conformity to culture, continuity and succession of education, unity of consciousness and behaviour, professional orientation, differentiation and individualization, etc.

The organization of the educational and upbringing process in a medical institution, its contents, methods of conducting classes are quite specific, focused on the development of socially active person of the future nurses. This orientation on the formation of highly trained nurses, able to show mercy, also gives the opportunity to implement a person-oriented approach through the direct involvement of students in business games during the trainings, because the basic content of the business game is based on simulating real professional situations, the playback of which allows future nurses through active interaction to make decisions to acquire specific knowledge, develop practical skills and experience of social communication and

manifestations of mercy. Discipline of socio-economic cycle also play an important role in the process of future nurses upbringing as they contribute to the study and understanding by the students of national history, to their national identity, assist in formation of general culture of personality and its social activity.

Keywords: *the reform of the higher school, educational qualification, medical schools, education, future nurses.*